

Förordning om digitalisering av gränsöverskridande rättsligt samarbete och tillgång till rättslig prövning samt direktiv med följdändringar

---

Justitiedepartementet

2022-01-21

Dokumentbeteckning

COM(2021) 759

Förslag till Europaparlamentets och rådet förordning om digitalisering av rättsligt samarbete och tillgång till rättslig prövning i gränsöverskridande civilrättsliga, handelsrättsliga och straffrättsliga frågor och ändring av vissa rättsakter inom området för rättsligt samarbete

COM(2021) 760

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 2003/8/EG, rådets rambeslut 2002/465/RIF, 2002/584/RIF, 2003/577/RIF, 2005/214/RIF, 2006/783/RIF, 2008/909/RIF, 2008/947/RIF, 2009/829/RIF och 2009/948/RIF och Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU vad gäller digitalisering av rättsligt samarbete

Sammanfattning

Den 1 december 2021 presenterade kommissionen ett förslag till förordning om digitalisering av rättsligt samarbete och tillgång till rättslig prövning i gränsöverskridande civilrättsliga, handelsrättsliga och straffrättsliga frågor. Förordningsförslaget omfattar 23 existerande rättsakter som listas i bilagorna I och II till förordningen. Förslaget till direktiv som presenterades samma dag innehåller förslag till följdändringar i två direktiv och nio rambeslut som ingår i uppräkningsdelen av rättsakter i förordningens bilaga I och II.

Kommunikationen mellan behöriga myndigheter i ärenden enligt dessa rättsakter föreslås som huvudregel ske elektroniskt genom ett decentraliserat it-system. Fysiska och juridiska personer föreslås få möjlighet att kommunicera med behöriga myndigheter elektroniskt och att inleda rättsliga förfaranden digitalt via en europeisk elektronisk åtkomstpunkt på e-

juridikportalen. Förordningen innehåller även bestämmelser om användning av videokonferensteknik, elektroniska dokument, elektroniska underskrifter och elektroniska stämplat samt elektronisk betalning av avgifter.

Regeringen välkomnar förslaget och anser att elektronisk kommunikation bland annat kan underlätta fysiska och juridiska personers tillgång till rättslig prövning samt förbättra samarbetet mellan medlemsstaternas rättsliga myndigheter, t.ex. inom brottsbekämpning. Förslaget väcker dock ett antal frågor som måste analyseras närmare, bl. a. vilka konsekvenser förslaget medför för det praktiska genomförandet av de rättsakter som anges i bilaga I och II.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Den 2 december 2020 presenterade kommissionen ett meddelande om digitalisering av rättsväsendet i EU, se FaktaPM 2020/21:FPM47, och ett förslag till förordning om e-Codex (e-Justice Communication via On-line Data Exchange), se FaktaPM 2020/21:FPM48. E-Codex är en teknisk lösning som möjliggör elektroniskt utbyte av information i gränsöverskridande rättsliga förfaranden på ett säkert, interoperabelt och decentraliserat sätt. Informationsutbytet sker via ett decentraliserat system med åtkomstpunkter i medlemsstaterna.

Förslaget till förordning om e-Codex innebär att den tekniska lösningen e-Codex ska övergå från att förvaltas av ett konsortium av medlemsstater till att förvaltas av Europeiska unionens byrå för den operativa förvaltningen av stora it-system inom området frihet, säkerhet och rättvisa (eu-LISA) från och med den 1 juli 2023. Förordningen reglerar inte vilken information som ska utbytas via e-Codex. Rådet och Europaparlamentet har nått en överenskommelse om förordningstexten som förväntas godkännas formellt våren 2022.

Enligt Europaparlamentets och rådets förordning 2020/1783 om bevisupptagning och Europaparlamentets och rådets förordning 2020/1784 om delgivning av handlingar ska all kommunikation mellan medlemsstaterna framöver ske elektroniskt via ett decentraliserat it-system istället för via t.ex. brev eller e-post. Det decentraliserade it-system som kommer att användas kommer att utgå från den tekniska lösningen e-Codex. Syftet med nu aktuellt förslag till förordning är att föreskriva användning av elektronisk kommunikation även i andra rättsakter.

1.2 Förslagets innehåll

Förslaget innehåller bestämmelser om elektronisk kommunikation *mellan behöriga myndigheter* i gränsöverskridande civilrättsliga, handelsrättsliga och straffrättsliga frågor. Det innehåller även bestämmelser om elektronisk kommunikation *mellan fysiska eller juridiska personer och behöriga myndigheter* i gränsöverskridande civilrättsliga, handelsrättsliga och straffrättsliga frågor. Förslaget är tillämpligt på elektronisk kommunikation som omfattas av de rättsakter som anges i bilaga I (gränsöverskridande civilrättsliga och handelsrättsliga frågor) och II (gränsöverskridande straffrättsliga frågor).

Den elektroniska kommunikationen mellan behöriga myndigheter föreslås som huvudregel ske genom ett decentraliserat it-system. Vissa undantag från huvudregeln föreslås, bl.a. vid störningar i systemet eller vid exceptionella omständigheter. Det framgår inte av förslaget vilket system som ska användas, men sannolikt kommer det att utgå från den tekniska lösningen e-Codex.

Europeisk elektronisk åtkomstpunkt

Den elektroniska kommunikationen mellan fysiska eller juridiska personer och behöriga myndigheter föreslås genomföras genom inrättandet av en europeisk elektronisk åtkomstpunkt på e-juridikportalen. Åtkomstpunkten ska göra det möjligt för fysiska och juridiska personer att inleda mål och ärenden i gränsöverskridande civilrättsliga och handelsrättsliga frågor och kommunicera med behöriga myndigheter i medlemsstaterna. Nationella it-portaler ska också kunna användas. Medlemsstaternas behöriga myndigheter ska godkänna elektronisk kommunikation via åtkomstpunkten eller den nationella it-portalen.

Elektroniska dokument, underskrifter och stämplor

Enligt förslaget får medlemsstaternas behöriga myndigheter i kommunikationen mellan varandra använda kvalificerade elektroniska stämplor och kvalificerade elektroniska underskrifter istället för stämplor och handskrivna namnunderskrifter, i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner (e-IDAS-förordningen). I kommunikationen mellan medlemsstaternas behöriga myndigheter och fysiska och juridiska personer får avancerade elektroniska stämplor och signaturer användas istället för stämplor och handskrivna namnunderskrifter. Medlemsstaterna ska tillhandahålla möjlighet till elektronisk betalning av avgifter.

Dokument som översänds elektroniskt ska inte nekas rättslig verkan eller anses vara otillåtna som bevis vid rättsliga förfaranden enbart på grund av att de är i elektronisk form.

Användning av videokonferensteknik

Enligt förslaget ska parter i mål och ärenden i gränsöverskridande civilrättsliga och handelsrättsliga frågor som omfattas av rättsakter i bilaga I, tillåtas att delta i en förhandling med hjälp av videokonferensteknik eller annan teknik för distanskommunikation. Förutsättningar som måste vara uppfyllda är att utrustning finns tillgänglig och att den andra parten har haft möjlighet att yttra sig om att parten hörs på distans. Behöriga myndigheter får avslå en begäran om deltagande på distans om det finns särskilda omständigheter i ärendet för att göra det.

I straffrättsliga förfaranden som omfattas av rättsakter enligt bilaga II ska den behöriga myndigheten i en medlemsstat kunna begära att en misstänkt, åtalad eller dömd person i en annan medlemsstat deltar i en förhandling med hjälp av videokonferensteknik eller annan teknik för distanskommunikation. Förutsättningar som måste vara uppfyllda är att utrustning finns tillgänglig, att omständigheterna i fallet motiverar att personen hörs på distans och att personen gett sitt samtycke. Om en medlemsstat på nationell nivå tillåter inspelning av straffrättsliga förhandlingar ska inspelning även tillåtas för gränsöverskridande straffrättsliga förhandlingar där videokonferensteknik eller annan teknik används.

Särskilda regler ska gälla för att höra barn. Förfarandet för att genomföra en videokonferens ska regleras av nationell rätt i den medlemsstat som genomför videokonferensen.

Tekniska specifikationer och programvara

Kommissionen föreslås anta genomförandeakter om bl. a. tekniska specifikationer för metoder och informationssäkerhet för respektive rättsakt som ska omfattas av förordningen. Genomförandeakterna ska antas stegvis. De första genomförandeakterna ska antas två år efter att förordningen har antagits. Därefter ska genomförandeakter antas tre, fem och sex år efter att förordningen har antagits.

Kommissionen föreslås vara ansvarig för att skapa, underhålla och utveckla referensprogramvara som ska kunna användas av medlemsstaterna för den elektroniska kommunikationen.

Fördelning av kostnader

Varje medlemsstat föreslås ansvara för att bekosta installation, drift och underhåll av de åtkomstpunkter som den inrättar på sitt territorium. Varje medlemsstat ska också själv bekosta anpassningen av nationella it-system till det decentraliserade it-systemet. De EU-myndigheter som ska ha åtkomstpunkter till det decentraliserade it-systemet ska själva finansiera

såväl installation av åtkomstpunkter som anpassning av sina nuvarande system. Kommissionen ska bära alla kostnader för den europeiska elektroniska åtkomstpunkten.

Personuppgiftsbehandling

För behandling av personuppgifter hänvisas till redan tillämpliga EU-rättsliga dataskyddsregler. Medlemsstaternas behöriga myndigheter ska vara personuppgiftsansvariga för behandling av personuppgifter som sänds eller tas emot via det decentraliserade it-systemet. Kommissionen ska vara personuppgiftsansvarig för behandling av personuppgifter i den europeiska elektroniska åtkomstpunkten.

Information från medlemsstaterna och kommissionens utvärdering

Efter antagandet av förordningen ska medlemsstaterna till kommissionen tillhandahålla information om nationella it-portaler, nationella lagar och förfaranden som är tillämpliga på videokonferenser samt avgifter och betalningsmetoder för gränsöverskridande ärenden.

Vart femte år ska kommissionen utvärdera genomförandet av förordningen, bl. a på basis av årlig information från medlemsstaterna om

bl. a kostnader för nationella åtkomstpunkter och antal ärenden som har undantagits från att kommuniceras via det decentraliserade it-systemet.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Bestämmelserna i förordningen blir direkt tillämpliga i Sverige. Vissa författningsändringar kan komma att behöva göras för tillämpningen av förslaget. Ändringar i de rättsakter som anges i bilaga I och II kan också föranleda författningsändringar.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Genomförandet av förordningen kommer kräva investeringar i den nationella infrastrukturen. Enligt kommissionens beräkningar blir kostnaderna för medlemsstaterna 8,1 miljoner euro per år, dvs. i genomsnitt 300 000 euro per år och medlemsstat. Under de första två åren kommer installationskostnaden att vara 100 000 euro per år per medlemsstat. Detta belopp inkluderar hårdvara och arbetskraft. De återstående 200 000 euro är nödvändiga för stöd till det ökande antalet användare. Från och med tredje året finns inga hårdvaru- och installationskostnader, utan endast kostnad för användarstöd och underhåll av systemet. Denna uppskattas till 300 000 euro per år och medlemsstat.

Beträffande konsekvenserna för EU:s budget bedömer kommissionen att kostnaderna för systemet uppgår till totalt 19,8 miljoner euro fram till 2027 och ska finansieras genom omprioriteringar inom nuvarande fleråriga budgetram.

Kommissionen bedömer att förslaget kommer innebära väsentligt kortade handläggningstider och minskad administrativ börda i medlemsstaterna samt minskade porto- och papperskostnader i EU på totalt drygt 25 miljoner euro.

Konsekvensanalys på nationell nivå

En analys av de ekonomiska och praktiska konsekvenserna av förslaget pågår för närvarande i Regeringskansliet. Det är i nuläget inte möjligt att bedöma de nationella budgetära konsekvenserna för svensk del. Myndigheternas förmåga att i framtiden kunna kommunicera elektroniskt i gränsöverskridande ärenden i enlighet med förslaget, beror på myndigheternas förmåga att idag kunna kommunicera elektroniskt i nationella ärenden.

Det är möjligt för medlemsstaterna att ansöka om finansiering av nationella åtkomstpunkter och anpassning av nationella it-system via t.ex. Programmet för ett digitalt Europa. Eventuellt ökade kostnader på statsbudgeten ska finansieras inom befintliga ramar inom berörda utgiftsområden på statsbudgeten.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar förslaget och anser att elektronisk kommunikation bland annat kan underlätta fysiska och juridiska personers tillgång till rättslig prövning samt förbättra samarbetet mellan medlemsstaternas rättsliga myndigheter, t.ex. inom brottsbekämpning. Förslaget väcker dock ett antal frågor som måste analyseras närmare, bl. a. vilka konsekvenser förslaget medför för det praktiska genomförandet av de rättsakter som anges i bilaga I och II.

Som utgångspunkt i förhandlingarna kommer regeringen att verka för att förslaget ska skapa ett mervärde för det gränsöverskridande rättsliga samarbetet och inte medföra betungande administration och kostnader. Regeringen välkomnar därför att genomförandet av förslaget föreslås ske stegvis. Vidare är det av vikt att beakta pågående initiativ för informationsdelning på EU-nivå, bl.a. arbetet med en gemensam digital ingång och att så långt möjligt återanvända redan framtagna tekniska komponenter.

Domstolars oberoende måste värnas, liksom principen om fri bevisprövning. Det är även viktigt att förslaget inte försvårar tillgången till rättslig prövning

för fysiska och juridiska personer som saknar tillgång till eller möjlighet att använda elektroniska hjälpmedel. Det är vidare viktigt att förslaget tar hänsyn till informations- och cybersäkerhet och att det inte innebär en risk för att känslig information skickas på ett sätt som inte är säkert. Säkerhetsmässiga överväganden behöver vara en integrerad del i utvecklingen av elektronisk kommunikation utan att hämma den. Det är också viktigt att eventuellt nya uppgifter för eu-LISA inte inverkar negativt på byråns redan pågående arbete.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter är ännu inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Europaparlamentets ståndpunkt är ännu inte känd.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har inte remitterats.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Artiklarna 81(2) och 82(1) i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Beslut fattas enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet enligt artikel 294 i fördraget, vilket innebär att rådet beslutar med kvalificerad majoritet och att Europaparlamentet är medbeslutande.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Kommissionen anser att förslaget uppfyller kravet på subsidiaritet då medlemsstaterna var för sig inte kan ta fram ett gemensamt system för elektronisk kommunikation. Regeringen delar kommissionens bedömning att förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen.

Kommissionen anser att proportionalitetsprincipen är uppfylld då förslaget enbart innehåller förslag till åtgärder som är nödvändiga för att se till att digital teknik används i samband med rättsligt samarbete och tillgång till rättslig prövning i gränsöverskridande ärenden.

Regeringen anser att kraven inte bör vara mer långtgående och detaljerade än vad som är nödvändigt för att uppnå ett effektivt gränsöverskridande system. De behöriga myndigheterna i Sverige har kommit olika långt i utvecklingen av elektronisk kommunikation i nationella ärenden. Om antalet

gränsöverskridande ärenden är mycket lågt för en behörig myndighet kan det ifrågasättas om kraven i förordningen står i proportion till de behöriga myndigheternas resurser.

2021/22:FPM40

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget kommer att förhandlas i rådsarbetsgruppen för e-juridik. Förhandlingarna väntas inledas i januari 2022

4.2 Fackuttryck/termer

e-Codex = en europeisk infrastruktur för att utbyta information elektroniskt i gräns-överskridande rättsliga förfaranden på ett säkert, interoperabelt och decentraliserat sätt (*e-Justice Communication via Online Data Exchange*)

eIDAS = elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner (*electronic IDentification, Authentication and trust Services*)

eu-LISA = Europeiska unionens byrå för den operativa förvaltningen av stora IT-system inom området frihet, säkerhet och rättvisa, inrättad (EU/2018/1726).

Rättsakter som föreslås

omfattas av förslaget Med ”rättsakter på området civilrättsligt och handelsrättsligt samarbete” avses följande rättsakter som framgår i bilaga 1 till förordningsförslaget:

(1) Rådets direktiv 2002/8/EG av den 27 januari 2003 om förbättring av möjligheterna till rättslig prövning i gränsöverskridande tvister genom fastställande av gemensamma minimiregler för rättshjälp i sådana tvister (Föreslagen tid för genomförandeakt: tre år efter förordningen träder i kraft)

(2) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 805/2004 av den 21 april 2004 om införande av en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar (Föreslagen tid för genomförandeakt: sex år efter förordningen träder i kraft)

- (3) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1896/2006 av den 12 december 2006 om införande av ett europeiskt betalningsföreläggande (Föreslagen tid för genomförandeakt: två år efter förordningen träder i kraft)
- (4) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 861/2007 av den 11 juli 2007 om inrättande av ett europeiskt småmålsförfarande (Föreslagen tid för genomförandeakt: två år efter förordningen träder i kraft)
- (5) Rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet, (Föreslagen tid för genomförandeakt: sex år efter förordningen träder i kraft)
- (6) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (Föreslagen tid för genomförandeakt: fem år efter förordningen träder i kraft)
- (7) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, s.k. Bryssel I förordning (Föreslagen tid för genomförandeakt: sex år efter förordningen träder i kraft)
- (8) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 655/2014 av den 15 maj 2014 om inrättande av ett europeiskt förfarande för kvarstad på bankmedel för att underlätta gränsöverskridande skuldindrivning i mål och ärenden av privaträttslig natur. (Föreslagen tid för genomförandeakt: tre år efter förordningen träder i kraft)
- (9) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/848 av den 20 maj 2015 om insolvensförfaranden. (Föreslagen tid för genomförandeakt: tre år efter förordningen träder i kraft)
- (10) Rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden (Föreslagen tid för genomförandeakt: fem år efter förordningen träder i kraft)
- (11) Rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap (Föreslagen tid för genomförandeakt: fem år efter förordningen träder i kraft)
- (12) Rådets förordning (EU) 2019/1111 av den 25 juni 2019 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn, sk. Bryssel II omarbetning (Föreslagen tid för genomförandeakt: sex år efter förordningen träder i kraft)

Med ”rättsakter på området straffrättsligt samarbete” avses följande rättsakter som framgår i bilaga 2 till förordningsförslaget:

2021/22:FPM40

- (1) Rådets rambeslut 2002/465/RIF av den 13 juni 2002 om gemensamma utredningsgrupper (Föreslagen tid för genomförandeakt: sex år efter förordningen träder i kraft)
- (2) Rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (Föreslagen tid för genomförandeakt: två år efter förordningen träder i kraft)
- (3) Rådets rambeslut 2003/577/RIF av den 22 juli 2003 om verkställighet i Europeiska unionen av beslut om frysning av egendom eller bevismaterial (Föreslagen tid för genomförandeakt: fem år efter förordningen träder i kraft)
- (4) Rådets rambeslut 2005/214/RIF av den 24 februari 2005 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff (Föreslagen tid för genomförandeakt: fem år efter förordningen träder i kraft)
- (5) Rådets rambeslut 2006/783/RIF av den 6 oktober 2006 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande. (Föreslagen tid för genomförandeakt: fem år efter förordningen träder i kraft)
- (6) Rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på brottmålsdomar avseende fängelse eller andra frihetsberövande åtgärder i syfte att verkställa dessa inom Europeiska unionen (Föreslagen tid för genomförandeakt: två år efter förordningen träder i kraft)
- (7) Rådets rambeslut 2008/947/RIF av den 27 november 2008 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på domar och övervakningsbeslut i syfte att övervaka alternativa påföljder och övervakningsåtgärder (Föreslagen tid för genomförandeakt: sex år efter förordningen träder i kraft)
- (8) Rådets rambeslut 2009/829/RIF av den 23 oktober 2009 om tillämpning mellan Europeiska unionens medlemsstater av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om övervakningsåtgärder som ett alternativ till tillfälligt frihetsberövande (Föreslagen tid för genomförandeakt: sex år efter förordningen träder i kraft)
- (9) Rådets rambeslut 2009/948/RIF av den 30 november 2009 om förebyggande och lösning av tvister om utövande av jurisdiktion i straffrättsliga förfaranden (Föreslagen tid för genomförandeakt: fem år efter förordningen träder i kraft)
- (10) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/41/EU av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området. (Föreslagen tid för genomförandeakt: två år efter förordningen träder i kraft)

(11) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1805 av den 14 november 2018 om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande (Föreslagen tid för genomförandeakt: tre år efter förordningen träder i kraft) 2021/22:FPM40